

Rövid ismertetés a csendőrség létszámalakulásáról 1938-tól 1945-ig.

Előadásomban a csendőrség történetének utolsó 7 esztendejét választottam vizsgálódásom tárgyává, mely a bécsi döntésektől egészen a csendőrség felosztatásáig terjedő időszakot foglalja magában 1938-tól 1945 márciusáig.

Ekkor a csendőrség történetében, szervezetében, állományában és különösen a létszámképzésben alapvető változások álltak be.

1938-ban és 1940-ben a német és az olasz kormány határozatainak értelmében Magyarországhoz visszacsatolták a Felvidék egyes déli részeit és részben Erdélyt. A határok revíziójához az utat a Münchener Egyezmény nyitotta meg, melyet Chamberlain angol és Daladier francia miniszterelnök, Hitler és Mussolini irtak alá 1938 szeptember 29-én és 30-án. Ez az egyezmény tartalmazta a területrendezéseket.

Az első Bécsi Döntés értelmében 1938 november 2-án a német Ribbentrop és Ciano olasz külügyminiszterek döntése alapján a Felvidék déli területeinek jelentős része visszakerült Magyarországhoz. A második Bécsi Döntést 1940 augusztus 30-án, az eredménytelen magyar-román tárgyalások után hozták meg, mellyel Erdély északi területeit kapta vissza Magyarország.

A döntések értelmében a trianoni Magyarország területe 93 ezer km²-nyi területe 160 ezer km²-re nőtt és a lakosság száma 9 milliőről 13 millióra emelkedett. A meggyarapodott ország nagy- és kisközsegeinek száma is több mint kétszeresére nőtt, 3200-ról 6802-re, a kiemelten fontos kistélepekkel együtt. Ezek a helységek a csendőrség hatásterülete alá tartoztak.

A terület gyarapodásával együtt növelni kellett az őrsök, valamint az irányító szervek és parancsnokságok számát is. Az eddigi 8 csendőrkerületet 10-re emelték, a kolozsvári és a marosvásárhelyi kerület felállításával. Az országban ekkor 38 osztály, 80 szárny, 193 szakasz, valamint 1375 őrs működött. Ebből 11 volt vasúti-, 22 közlekedési-, 11 vízi-, 19 repülőtéri- és 11 híradó őrs volt. Lovasőrsként 118, vegyesként 16, a többi gyalogőrsként teljesített szolgálatot.

Különítményeket is állítottak fel, számszerint hatot: Nagytétényben, Soroksáron, Seregházán (Vas megye, Marcali járás), Sajkásgyörgyön és Nádalján (Bács-Bodrog megye, Zsablyai járás) és Mozsoron (Bács-Bodrog megye Titeli járás).

Új karhatalmi csendőr századokat is működtettek Győrben, Szabadbattyánban, Letenyén, Lentiben, Főherceglakon, Újvidéken, Bárcán, Aknaszlatinán, Mérken, Bánffyhunyon, Zilahon és Nagydemeteren, összesen tizenkettőt.

1942-ben szerveződött meg a Galántai Csendőrzászlóalj 3 puskás századdal, 1 nehézfegyver századdal, 1 kerékpáros századdal és 1 könnyű harckocsi századdal, a Nagyvárad Csendőriskola 5 századdal, az Ungvári Csendőrtanzászlóalj 5 puskás századdal, és már működött a Szombathelyi Csendőrtanzászlóalj az őrsparancsnoki és a járőrvezetői iskolával.

A Tábori Csendőrség felállítására és alkalmazására az első Bécsi Döntés idején került sor, először a felvidéki területek katonai megszállásakor, majd 1940 szeptember és októberében az erdélyi bevonuláskor, és a Délvidék visszafoglalásakor. A gyorsadtesthez tábori csendőrosztatot osztottak be.

Személyirányító és Katonagondozó állomásokat állítottak fel. A legnagyobbat Lavocsnén. A VKF Szállásmesteri Csoportjánál is létesült egy tábori rendészeti őr, valamint a Székely Határvédelmi Parancsnokságon is egy tábori csendőr osztag, Szelevényi Tibor százados parancsnoksága alatt, aki az Úz völgyében hősi halált halt.

1940-ben készített 1198 db. tábori csendőr-jelvény számából arra tudunk következtetni, hogy a tábori csendőrség létszáma kb. 1200 fő körül lehetett. Ezekhez a szervezetekhez és osztagokhoz, zászlóaljokhoz a hivatásos csendőrkeret mellett tartalékos csendőröket és a honvédség nem-tényleges állományába tartozó legénységet is beosztottak. Sajnálatosan az ide behívottak nem voltak kellőképpen felkészítve a háborús feladatokra. Felszerelésük hiányos volt és kiképzésük is elmaradt a követelményektől. Mégis sok esetben hadrendbe állították őket, vagy belesodrótak a harcokba és igen súlyos veszteségeket szenvedtek. Különösen a 109-es tábori őrzászlóalj, Ojtoznál, ahol Fekete Pál alezredes, a zászlóalj parancsnoka is hősi halált halt. Századai Tordánál és Margitánál véreztek el. Az Ojtozi-szorosból Hajnády Endre csendőr hadnagy csak közelharc árán tudott kitörni.

Meg kell említenem a 101., 102., 103., 105. és 106. tábori őrzászlóaljakat. Ezek közül a jelenlévő dr.Kovács Jenő százados a 106. őrzászlóaljnál teljesített szolgálatot.

A Nyilaskeresztes Párt utasítására megszervezték a harcfegyelmet biztosító alakulatokat, és megalakult a Nyilas Számonkérő Szervezet Katonai Csoportja, ahová 41 csendőr egyént osztottak be, 5 tisztet és 36 altisztet.

A kassai bombázás, a kárpátaljai, erdélyi és délvidéki partizántámadások után nyilvánvalóvá vált, hogy a háború kiterjed Magyarországra is, melyet 1944-ben a szovjet hadsereg betörése követett.

A mozgósított és felvonultatott csendőrerők a harcokba keveredve súlyos veszteségeket szenvedtek az ország egész területén, a Vereckei szorostól Debrecenen át, Torda, Budapest eleste után Marcaliig.

A veszteségkimutatások szerint a csendőr tisztikarnak 24 hősi halottja volt, és még az újrabeívottak közül, a feltöltésre szánt tisztek közül is hárman estek el (lásd ezek névsorát az adalékban). A legénység hősi halottainak számát nem lehet megállapítani. 132 halottnak a nevét ismerjük, de természetesen ez csak elenyésző száma az összes elesettnek. Légi tevékenység következtében a legénységből 25-en veszítették életüket.

A harcok során sokan estek fogságba. A hadifogolytáborokban a különböző járványok és betegségek következtében névszerint 11 tiszt és 16 altiszt haláláról tudunk.

Sokan reménytelen helyzetükben öngyilkosságot követtek el (16 tiszt és 3 altiszt).

A csendőrség születésének 64. évfordulóján a Magyar Közlöny 1945. évi 26. számában megjelent az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1690/1945.M.E. rendelete, mely megállapította a testület történelmi felelősségét. A rendelet a testület intézményeit megszüntette és szervezeteit feloszlatta. Mindazokat a személyeket, akik a csendőrség szolgálatában álltak, elbocsátották, nyugdíjukat és kegydíjukat megszüntették. Más szervezeteket nem bélyegeztek meg ilyen súlyosan, mint a csendőrséget. Megindult a csendőrség felszámolása, amiben különösen Erdei Ferenc parasztpárti író, belügyminiszter jeleskedett.

A háború után még 15,828 csendőr élt Magyarországon, akiknek igazolni kellett múltjukat. Az igazolások során mindössze 271 főt igazoltak le. A többieket internálták, vagy rendőri felügyelet alá helyezték, illetve munkatáborokba zsúfolták össze: Tiszalök, Kazincbarcika, Csepel, Recsk stb. Akik népbíróság elé kerültek, azokat háborús, vagy népellenes bűntettek elkövetésével vádolva ítélték el. Közülük 25 csendőrtisztet és 48 altisztet végeztek ki. Az erőszakos cselekmények következtében 10 csendőrtiszt halt meg.

Legutóbbi felmérésem szerint az 1944.évi Csendőrségi Zsebkönyvben feltüntetett 969 tiszt közül már 715-en meghaltak. A maradék 254 kitevődik az emigráció szórányaiban, vagy a még idehaza élő kb. 30 tisztből.

Évtizedek múlva az Alkotmánybíróság 44/1991./VIII.28./ AB határozatában kimondta, hogy a csendőrséget megszüntető 1690/1945.M.E.rendelet szankciói alkotmányellenessé váltak. A nyugdíjjogi hátrányokat megszüntették. A törvénysértő elítéléseket semmissé nyilvánították. Ezzel a ma élő csendőregyének becsületét helyreállították.

Anonymus
Február 16, 2002
Böszörményi uca, Budapest

Adalék

A fennmaradt adatok szerint az alábbi tisztekről tudjuk név szerint, hogy hősi halált haltak a Második Világháborúban:

Ághy Zoltán vitéz II. hdgy. Svábhegy
Balás Géza fhdgy. Marosludas
Bazsó Lajos dr.szds. Gyula
Fekete Pál alez. Bereck
Forgó Gyula hdgy. Szolyva
Gaál József hdgy. Mezokeresztes
Gádory József nyug.alez. Esztergom
Galántai Antal hdgy. Budapest
Garay István I.szds. Biharkeresztes
Gáspáry Géza vitéz fhdgy. Gellérthegy
Gönczy László dr. fhdgy. Debrecen
Gyarmathy Dezsó dr.fhdgy. Budapest
Halmos Ödön fhdgy. Csepel-sziget
Horvay Attila hdgy. Budapest
Kalotay Gyula fhdgy. Beregszász
Láczay Szabó László hdgy. Buzsora
Mátray Imre vitéz aks. Szombathely
Nagy Lajos Zsombor szds. Budajeno
Radoychich István aks. Budapest
Rátky Károly nyug.ezds. Miskolc
Sásdy Antal hdgy. Marcali
Szelevényi Tibor szds.. Úz-völgye
Szentesi Miklós hdgy. Csepel-sziget
Tóth Béla V.hdgy. Kemendollár
Tóthy Zoltán vitéz hdgy. ?
Várhelyi Vilmos taart.zls. Hatvan
Xantus György hdgy. Martinka